

FESZTIVÁL- KULISSZA

Körkérdéseink révén négy erdélyi fesztivál szervezési hátterébe pillantottunk bele: arra voltunk kíváncsiak, hogyan épül fel egy-egy rendezvény a profil/koncepció, költségvetési lehetőségek, a különböző közegek kulturális adottságainak függvényében és milyen hosszú távú hozadékaik vannak. **Gálovits Zoltán, a TESZT fesztiváligazgatója, Kovács Kinga, az Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztivál szervezője, valamint Czegő Csongor, a Nemzetiségi Színházi Kollokvium és a dance.movement.theater fesztiváligazgatója válaszait olvashatják.**

Mi a fesztivál koncepciója?

Gálovits Zoltán: A TESZT programja soha nem egy előre megfogalmazott gondolat alapján születik meg, hanem folyamatosan alakul, majd mindig eljön az a pillanat, amikor közölni kell a programot. Amikor ez megtörténik, már nem lehet változtatni rajta, de azt is tudjuk, hogy következő alkalommal mit fogunk másképp tenni. Mindezt rengeteg beszélgetés előzi meg a régió különböző színházi alkotóival, kritikusokkal, dramaturgokkal, diákokkal, kollégákkal, barátokkal – igyekszünk állandóan figyelni a visszajelzésekre, követni azt, hogy mi történik a környezetünkben, megfelelni annak az újfajta realitásnak, amelyben élünk. Tehát sokan, közösen alakítjuk a fesztivált, akkor is, ha a döntéseket végül mi magunk hozzuk meg. Ezért a TESZT minden évben változik, a megszokottak mellett folyamatosan megjelenik valami új, valami

hiánypótlás. Koncepcióról azért is nehéz beszélni, mert semmi garancia nincs arra, hogy lesz támogatásunk, így mindig csak feltételes módban tudunk tervezni.

Általánosságban elmondható, hogy a TESZT a találkozás igényéből született, hogy fontos számunkra a regionalitás, az, hogy lehetőséget biztosítsunk a térség színházi alkotóinak, a nézőknek az együtt gondolkodásra, hogy felmutassuk a legfrissebb, legizgalmasabb színházi törekvéseket, és hogy lehetőséget teremtsünk az együttműködésekre, közös munkákra. Fontos szempont, hogy átmentsünk, elérhetővé tegyünk értékeket, hogy a környező országok színházi kultúrájának egyfajta keresztmetszetét kapja a néző, hogy leépítsük a határokat, átjárhatóvá és átláthatóvá tegyük azt, ami a környezetünkben van. Ez meghatározza a TESZT szellemiségét, hangulatát, és magában hordoz valami állandóságot, referenciát, amihez mindig vissza lehet térni.

Regionális fesztiválként mindig ki vagyunk szolgáltatva az adott évad színházi termésének, így a program évről évre változik, a hangsúlyok minden évben más irányba tolnak. Van, amikor a mozgásszínház kerül előtérbe, van, amikor a szerzőiség kérdését feszegetjük, vagy azt, hogy mit tudunk kezdeni a múltunkkal. Van, amikor több a magyar nyelvű előadás, van, amikor nagyobb hangsúly kerül a fiatal alkotókra.

Mindig van valami állandó, ami meghatározza a TESZT-et, és mindig van a változó, az élő színházi kultúra, a környezetünk, amiben mi magunk is változunk. Az alapszempontok és célkitűzések azonban nem változnak, és ha

a találkozások eredményeképpen létrejönnek új színházi alkotások, akkor elmondhatjuk, hogy a fesztivál is aktív részesévé válik a régió színházi kultúrájának, amely nemcsak passzív módon befogad, hanem értékteremtő formában is szerepet vállalhat.

Kovács Kinga: A kétévenként megrendezett Interferenciák fesztivál a 2007-es, első kiadása óta a különböző kulturális háttérből érkező előadások bemutatását tűzte ki célul egy tíz-tizenegy napos, intenzív nemzetközi fesztivál keretén belül. A szelekció alapját a különböző színházi nyelvek, esztétikák találkoztatása képezi, melyeket előre megadott téma fog át és a meghívott előadások színvonalát alakít egy törekvéseink szerint koherens esztétikájú programmá.

Míg az első kiadás a különböző színházi kultúrák megismertetését tűzte ki célul (*kultúrák párbeszéde*), a 2010-es kiadás a színház és a tér viszonyát vizsgálta, és megteremtette a nyitás lehetőségét a város más terei, intézményei felé (*terek párbeszéde*), amely ma már az Interferenciák egyik sajátossága. A 2012-ben megrendezett fesztivál a zene és színház kapcsolatát tematizálta (*hangok párbeszéde*). Ezt követte 2014-ben a negyedik kiadás, melynek témája a *test történetei* volt. Ez utóbbi kiadás újabb helyszíneket fedezett fel a fesztivál számára – mint a nemzetközi IAGA Galéria vagy a Kaszinó – és nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a fesztivált a város életében kiemelt kulturális eseményként és nemzetközi viszonylatban fontos találkozási helyként tartsák számon. Az előadásprogram mellett az Interferenciák nagy jelentőséget tulajdonít az előadások alkotóival történő kötetlen beszélgetéseknek, amelyek a kortárs színház legizgalmasabb törekvéseit közelebb hozzák a kolozsvári nézőkhöz, a nemzetközi színházi világ alkotóit meg egymáshoz. A színházi előadások mellett könyvbemutatók, kiállítások, workshopok, koncertek, kávéházi találkozások teszik a fesztivált a város eseményévé.

Az Interferenciák idén november 24 – december 4. között az ötödik kiadására készül. Az idei fesztivál témája: az *idegen*.

Czegő Csongor: Gyergyószentmiklóson két biennále fut párhuzamosan: 2001 óta létezik a Nemzetiségi Színházi Kollokvium és 2006 óta a *dance.movement.theater*. A rendezvények két külön világot képviselnek, viszont mindkettő a Figura missziójához kötődik. A Kollokviumot Szabó Tibor idejében ez a színház fogadta be, ugyanis szüksége volt arra, hogy a várost megnyerje magának egy olyan nagy rendezvény által, amely a színházi előadások sokféleségét tudja megmutatni. A Bukaresti Zsidó Színház, a két német nyelvű társulat és a főiskolák mellett a Kollokviumon jelen van Erdély összes magyarul játszó társulata. A Figura és a város kapcsolatán, a Figura által képviselt színházforma elfogadottságán sokat javított a Kollokvium. Számos előadás vált elérhetővé Gyergyóban, ami addig nem, és az ezekkel való találkozás következtében ki tudott nevelődni egy értő közönség. Ez érzékelhető minden Kollokviumon, minden vendégelőadáson és a saját előadásainkon is. Az a 600–800 ember, aki aktívan jár színházba, az elmúlt tizenöt év alatt olyan előadásokkal tudott szembesülni, amivel mondjuk még Sepsiszentgyörgyön, Kolozsváron vagy Nagyváradon sem. Egyrészt a kortárs színház elfogadásán javított ez a fesztivál, másrészt nyitottá, kíváncsivá és kritikussá tette a közönséget.

A *dance.movement.theater* esetében egy jóval elvontabb műfajról van szó. A fesztivál létrejöttékor, 2006-ban romániai szintén tánc- és mozgásszínházról alig lehetett beszélni. Az egyetlen hivatásos intézmény, ami azóta is képviseli ezt a műfajt, a Bukaresti Országos Táncművészeti Központ. A *dance.movement.theater* tehát egy akkor formálódó táncművészeti szcénának volt az első nagy rendezvénye. A Figura hozott Magyarországról Romániába elsőként minőségi és igényes táncszínházi előadásokat. A mindenkori anyagi dotációtól függően ez bővült Magyarországon túli, Európa felé tekintő előadásokkal is. Ez a fesztivál is a Figura misszióját támogatja, egy másik műfaj elősegítésével felerősíti a színház kísérleti műhely jellegét. A tánc- és mozgásszínház felé való nyitás hosszú ideig a Figura egyik fontos elmozdulási irányát jelezte, fontos tengelye volt

a repertoárban. Évadonként készültek ilyen előadások, Vava Ștefănescu, Florin Vieru, Goda Gábor, Uray Péter és Döbrei Dénes is dolgozott Gyergyószentmiklóson, alapvetően színész képzettségű emberekkel, de egy mozgás- és táncszínházi elgondolás mentén.

Hogyan történik a programok válogatása?

Gálovits Zoltán: Mivel Balázs Attila vezeteti a fesztivált szervező intézményt, illetve színészként is vállal szerepet előadásokban, nekem több időm van fesztiválokra járni, tulajdonképpen a munkám nagy része ebből áll. A látottakat átbeszéljük, mindenholnan kérünk felvételt is, de most már egyre több színház, társulat van, amelyik jelentkezik – mindenkinek egyre fontosabb jelen lenni. Elmegyünk az új bemutatókra, csak ritkán fordul elő, hogy valamit egyikünk sem látott élőben, ez leginkább akkor történik meg, ha új előadásról van szó, még nem mutatták be, de ezt is igyekszünk kizárni. Mivel a fesztivál növekszik, rengeteg szervezéssel jár a megvalósítása, egyre korábbra tevődik a program rögzítésének időpontja. Ez azzal is összefüggésben áll, hogy mivel a színház állami intézmény, költségvetési évben kell gondolkodnunk, tehát a májusi TESZT-re csak február folyamán van költségvetésünk. Ezt megelőzően nem lehet rögzített programunk, hiszen nincs mivel lefedjük a költségeket, nem tudunk szerződni, ami mindig rizikó. A válogatás többnyire január végéig tart, akkor már nagy vonalakban tudunk kell, mire számíthatunk. Az adminisztráció, a bürokrácia, az egész színházi rendszer, amiben dolgozunk, borzalmas, így folyamatosan előrelátónak kell lenni, tehát nem várhatjuk meg a költségvetést, mivel februárban nem lehet elkezdni előadásokat egyeztetni. Az évek során kialakult egy túlélő módszer: ősszel gyűjtünk, a korábbi évből kimaradt előadásokkal együtt létrejön egy gazdag paletta, amelyben különböző irányok jelennek meg, látszik, hogy hol mik a törekvések, keressük azt, hogy melyik előadás melyikkel tud jól működni, hogy a nézői igényeknek megfelelően hogyan lehet a legszeleesebb skálán, a lehető legösszetettebb módon körüljárni pár izgalmas kérdést,

amivel eddig még nem foglalkoztunk. Decemberben már jelzünk a színházaknak, hogy elképzelhető, hogy lesz az előadásuk, foglalják a periódust, januárban már azt mondjuk, ha lesz pénzünk, biztos meghívjuk az előadást, és időpontot is javasolunk. Mire megvan a költségvetésünk, feltételes módban mindenre készen kell lennünk, hogy egy napot se veszítsünk a szervezésből. És ez az a pont, amikor már tudjuk, hogy minden előadás, amit ezt követően látunk, vagy nem fért be a programba és értékesnek találtuk, az csúszik, és esélyes lehet a következő évré.

Sokan kérdezik az évad során, hogy mi lesz a TESZT-en. Ilyenkor mindig azt mondjuk, hogy nem tudjuk, és ez valóban így van, hisz még ha van is elképzelésünk, rugalmasak vagyunk. Míg nincs költségvetésünk, míg a program nincs publikálva, bármi változhat, több opciónak kell lennie. Ha már van program, az a kérdés, hogy milyen lesz. Erre sincs válasz. Általában minden pengeélen mozog, rizikókat vállalunk. Mire ez az interjú megjelenik, már mögöttünk lesz az ideji TESZT is. Lehet, hogy nagyon rossz lesz, lehet, hogy jó, mindezt azonban csak utólag tudjuk megítélni, ugyanis élő formában gondolkodunk, amelyben a nézői jelenlét döntő hatással bír.

Kovács Kinga: A fesztivál programjának összeállításáért a fesztiváligazgató felel, akinek válogatói munkáját művészeti munkatársai segítik. Az Interferenciák fesztiválra való beválogatás nem nyitott felhívás nyomán történik; elsősorban a fesztiváligazgató által javasolt, és az adott kiadás témájához közel álló előadások kerülnek meghívásra. Természetesen a technikai egyeztetés során az ideális szelekció sokat változik: a meghívott társulattal az előadás elérhetőségének, technikai igényeinek, az utaztatás költségvetési részleteinek megbeszélésére kerül sor, és megtörténhet, hogy a meghívott előadás a fent említett okok valamelyike miatt nem kerülhet be a programba. Ilyen esetben a társulat általában újabb javaslatot tesz, a fesztiváligazgató pedig eldönti, hogy az új előadás illeszkedik-e a kiadás koncepciójába, és a fesztivál folytatja-e az egyeztetéseket a társulattal.

Kiadásról kiadásra nő a fesztivál iránt érdeklődő társulatok száma, a szervezők természetesen ezeket a javaslatokat sem hagyják figyelmen kívül. Ugyanakkor, az Európai Színházi Unió tagszínházaként, a kolozsvári színház és az általa rendezett fesztivál a szervezet többi tagszínházainak fontos együttműködési platformjává nőtte ki magát 2008, az UTE éves fesztiváljának megszűnése után.

Amint a színház nagyszínpadán, stúdiószínpadán, és immár több éve a Nemzeti Színházban játszott előadások programja minden részletével együtt kezd formát ölteni, elkezdődhet az off program hozzáigazítása, melynek koncepciója és egyeztetése szerves módon igazodik a kiadás témájához.

Czegő Csongor: A fesztiválok esetén megszokott rendszert – hogy a fesztivál rendelkezik egy művészeti vezetővel, van egy válogatója –, anyagi és logisztikai lehetőségek híján nem tudjuk követni: ad hoc módszerrel történik a válogatás. Ez azt jelenti, hogy kevesebb előadást nézünk, viszont próbálunk figyelni arra, hogy a két területen, ahol a két fesztivál mozog, Romániában és Magyarországon mit érünk el, mi az, ami izgalmasnak tűnik. Sokat tanácskozunk, beszélgetünk előadásokról, rengeteg előadást ajánlanak, gondolkodunk, tündöndünk és próbáljuk egy-egy produkciónak a lényegét megérezni anélkül, hogy megnéznénk azokat. Azt érzem, eddig tudott működni ez a rendszer.

Egy dologban szét kell választani a két fesztivált: a Kollokvium esetében figyeljük a repertoárokat, azt, hogy mi reprezentatív egy-egy színház szempontjából, és illeszkedik a fesztiválba, valamint mi a színházak ajánlata. A Kollokvium esetében alapvető szempont a társulatok ajánlata. A *dance.movement.theater* esetében pedig munkatársunk, Fodor Györgyi, több táncművészeti fesztivállal a háta mögött jól ismeri a magyarországi táncművészeti közeget, viszonylag jól rálát a tevékenységükre. Az ő figyelme és az általa begyűjtött információk alapján pedig össze tud állni egy műsor.

Az erdélyi fesztiválpalettán hová pozicionáljátok a saját rendezvényeket?

Gálovits Zoltán: Adott egy város és egy színház a saját helyzetével, szűkebb és tágabb értelemben adott egy régió, ami meghatározza egy-egy intézmény, fesztivál működését, de jó esetben van visszahatás is. Különböző helyzetek és igények vannak. Pozicionálni lehet úgy is, hogy nem vesszük figyelembe mindezt, illetve úgy is, hogy nem mellékesek számunkra ezek a kérdések. A temesvári magyar színház esetében nagyon fontos, hogy az intézmény egy multikulturális közegben van, egy nagyvárosban, ahol kisebbségi színházként működik, de legalább a multikulturalitás a régióra is jellemző, így ez egy alap, amire építeni lehet.

Közel van Budapest, Belgrád, és még van legalább három-négy főváros, ami sokkal közelebb van, mint Bukarest. Ez jelent egyfajta közelséget valami máshoz, ugyanakkor távolodást a fővárostól, illetve a romániai tömbmagyarságtól, mindez pedig egyszerre jelenthet előnyt és hátrányt is. Előnyt, mert olyan színházi törekvések kerülhetnek be a romániai vérkeringésbe, amelyek nem jellemzőek, és olyan helyekre jut el a temesvári színház, olyan közegekben válik ismertté a TESZT, ahol kevés más romániai vagy magyarországi színház. Ugyanakkor hátrány is, hiszen a romániai színházi szakma, vagy a romániai magyar színházi szakma egy része többnyire csak hírből ismeri a fesztivált. Budapesten több előadását látták a temesvári színháznak az elmúlt években, mint Kolozsváron vagy Marosvásárhelyen. A *Manipulációk* c. előadásunk, amelyet a TESZT-en mutattunk be, több, a régióban működő színházak közös produkciójaként, látható volt Újvidéken, Szegeden, Szabadkán, Zágrábban, Ljubljánában, Milánóban.

A temesvári, minden szempontból, egy nagyon sajátos helyzet. Az egyetlen terem, ami fölött csak a mi intézményünk rendelkezik, az hetven férőhelyes. A német színházzal közösen osztott termünk sem nagyobb egy átlagos kamarateremnél. Ilyen formában rendhagyó is, hogy ezekkel az adottságokkal nyolc nap alatt tizenkilenc előadást mutatunk be egy nemzetközi fesztivál keretén belül, amelyen tíz ország alkotói vannak jelen. Nagyon nagy léptékben nem tudunk és nem is aka-

runk gondolkodni, arra sem infrastrukturális, sem anyagi lehetőségünk sincsen, de ami a rendelkezésünkre áll, azt igyekszünk maximálisan kihasználni. Temesvár a TESZT-nek köszönhetően sokak számára jelentős és izgalmas csomóponttá vált, ami egyedi abból a szempontból, hogy három színházi kultúra között képez kapcsolódási pontot: jelen vannak a román, magyar és a volt jugoszláv országok színházi alkotói is, ugyanakkor diákok, kritikusok és színházszeretők is érkeznek ebből a régióból, és nekik is lehetőségük van találkozni egy családiás környezetben. Temesváron olyan alkotók jelentek/jelennek meg a TESZT-nek köszönhetően, mint Pintér Béla, Horváth Csaba, Hajdu Szabolcs, Schilling Árpád, Urbán András, Tomi Janežič, Oliver Frlić, Kokan Mladenović, vagy a temesvári nézők számára már ismert Silviu Purcărete, Radu Afrim. Az említett alkotók mindegyike elismert a saját közegében és nemzetközileg is, de különösen izgalmas, ha egy helyen lehet látni az előadásait. Az értékeket átmentő, felmutató, az újat kereső és ugyanakkor értéktelentő, kisebb méretű találkozók közé soroljuk magunkat, amely sok szempontból speciális a város és a régió sajátos helyzete miatt.

Kovács Kinga: Az Interferenciákat, célkitűzéseit és formátumát tekintve, egyedinek érezzük nemcsak az erdélyi fesztiválpalettán, de országos viszonylatban is, hiszen nem céloz meg semmilyen, a válogatást leszűkítő tényezőnek tekinthető besorolást (magyar, nemzeti, régiós, kortárs, rövid dráma, díjnyertes előadásokat felsorakoztató, táncszínházi stb.).

A hazai nagy fesztiválokkal ellentétben az Interferenciák nem tekintik céljának a fesztiválnapok vagy az előadásszámok növelését, ezért bízunk benne, hogy sikerül megőrizni a fesztivál jellegzetes „sodrását”, és a program minőségi felhígítás nélküli változatosságát. A szelekciónak ez a formája sem kockázat nélküli, viszont fenntartja annak a lehetőségét, hogy a kiadás tematikája által kérdést a lehető legtöbb szemszögből, különböző művészi eszközöket felhasználva járjuk körül.

Ami mindenképp említésre méltó, az az *aftershow* típusú beszélgetések, melyek sza-

bad szellemben zajlanak, túlmutatva a szűk szakmai közönséget bevonó vitákon. Egyre nagyobb teret kapnak fesztiválunkon a nemzetközi jellegű, fiatal színészeknek és kritikusoknak szóló, neves művészek, szakmabeliek irányításával zajló workshopok.

A legutóbbi kiadás gazdag off programja – amellett, hogy a fesztiválnak így sikerült még egy lépést tennie nem csak új partnerek, helyszínek, művészek és nem utolsósorban a legtágabb értelemben vett közönség/közösség irányába, a fesztivál jellegének is egyedibb, markánsabb, dinamikusabb arculatot adott – irány, melyet mindenképp meg szeretnénk tartani.

Czegő Csongor: Van egy furcsa jellegzetessége ennek a vidéknek, ami egy hihetetlen rendezvénygazdagságot jelent. Kézdivásárhelyt és Marosvásárhelyt kivéve nem létezik olyan színház, amelyeknek ne lenne saját fesztiválja. Gazdag vidék ez. Sepsiszentgyörgyön van egy nemzetközi, Csíkszeredában gyermekszínházi, Udvarhelyen kortárs dráma, Gyergyószentmiklóson táncművészeti, illetve átfogó, regionális jellegű színházi fesztivál. Profiljaikat tekintve ezek elkülönülnek, ugyanakkor kiegészítik egymást, miközben szépen egyediesednek és formálódnak. A régió kulturális életének meghatározó eleme ez az öt színházi fesztivál, ami ebben a régióban működik.

Milyen anyagi források állnak a rendelkezésetekre a fesztivál megvalósításához?

Gálovits Zoltán: A költségvetés legnagyobb százalékát, csaknem a teljes összeget a városi önkormányzat adja, így a színház fenntartója egyben a találkozó fenntartója is, amely nélkül nem is lehetne fesztivál. A TESZT-nek nincs külön jogi státusa, a színház éves projektjei között foglal helyet, mert így a legbiztosabb, hogy van rá költségvetésünk. Támogat a megyei tanács is egy szerény, de fontos összeggel. Többnyire hiába pályázunk romániai, magyarországi, vagy bármilyen támogatásokra, a legtöbb esetben semmit nem kapunk, vagy ha igen, minimális összeget,

ami az elszámolások bürokratikusága miatt bonyodalmat is jelenthet. Támogatókat nehéz szerezni, mert nem lehet olyan láthatóságot ajánlani nekik, ami megfelel az elvárásaiknak. Az említett hátrányok ilyenkor kerülnek előtérbe. A TESZT bármennyire is regionális, nemzetközi és egyre jelentősebb fesztivál, akkor is Temesvár fesztiválja marad, amire a leginkább a helyi néző figyel fel, a tágabb színházi szakma egy része, és ez rendben is van így.

Kovács Kinga: Az Interferenciák költségvetésének nagy részét a színház fenntartója, a Kulturális Minisztérium biztosítja. A 2012-es kiadás óta az önkormányzat is jelentős mértékben hozzájárul a fesztivál létrejöttéhez. Az Európai Színházi Unió, a Romániai Színházi Szövetség és a Román Kulturális Intézet által nyújtott támogatás mellett a magyarországi pályázatok, a hazai kulturális intézetekkel és nagykövetségekkel kötött partnerségek, valamint a rendezvény tradicionális szponzorai segítik az Interferenciák megszervezését.

Czegő Csongor: A pénzügyi öngyilkosságnak van egy módszere: az ország legkisebb költségvetésű színházaként évente egy-egy fesztivált felvállalunk, miközben az adott évad repertoárjára is igen szűkösek a lehetőségeink. Ilyen szempontból a Figura jelenlegi helyzete sokkal jobb, mint ezelőtt: van egy erős támogatottság a város részéről, ami le tud csapódni költségvetési forrásokban is. De a két fesztivál alapjait pályázatokból kell összerakni. Az idei év a dance.movement.theater fesztivállal öngyilkosságnak indult. Tavaszra terveztük ugyanis a rendezvényt, és a pályázati szezon január elején nyit, eszerint, amíg a meghirdetett kiírásokból konkrét szerződés tud lenni, arra már bőven benne vagyunk a tavaszban, és fennáll a rizikó, hogy a költségvetési keretek ismeretének hiányában kellene meghirdetni a műsort. Most mégis szerencsésen alakult ez a helyzet, tudniillik a Román Kulturális Alapnál (AFCN) bekövetkezett egy olyan váltás, hogy ősszel hirdettek kiírást tavaszi projektre. A pályázatunkat jónak ítélte a kuratórium, így a fesztivál költségvetésének mintegy 40%-át biztosra tudhattuk.

A fesztiválon jelen lévő hat előadásból a fő meghívottnak és még egy fontos előadásnak tudtuk a fedezetét. A város támogató szándékának köszönhetően ehhez még a Figura költségvetéséből is hozzá lehetett rendelni. A Hargita Megyei Tanácsnál elnyertük a fesztivál további 10%-ának a költségfedezetét. A Nemzeti Kulturális Alapnál ilyen rangú és minőségű rendezvényre nem lehetett az elmúlt években támogatást elnyerni, de idén tőlük is kaptunk támogatást. De az alap az AFCN-nél bekövetkezett szerencsés fordulat, valamint hogy a színház a saját költségvetéséből tud erre fordítani.

A dance.movement.theater fesztiválra két évvel ezelőtt a Figura költségvetése 12 ezer lej volt. Biztosan kijelenthetem, ez Románia legkisebb költségvetésű fesztiválja. Azonban Magyarországon lehet pályázni külföldi fellépésre, és több partnertársulatnak volt ilyen pályázott pénze, amikből az előző években is létre tudott jönni a fesztivál, és nem érződött a műsoron, hogy szegényes volna. Be tudtunk mutatni fiatal koreográfust, befutott magyarországi alkotót, ki tudott alakulni egy négynapos, tömény rendezvény. Idén bővült a programunk a támogatóknak köszönhetően.

A Kollokvium ehhez képest egy tíznapos, nagyobb volumenű rendezvény, több mint húsz vendégelőadással. Az összköltségvetése normális esetben – ha nem kéne arra apellálnunk, hogy szegények vagyunk, ha nem kéne kérnünk, hogy hadd ne fizessünk fellépti díjat – 400–500 ezer lej volna. Ez nagyjából a Figura költségvetésének a fele. Jelen pillanatban a Kollokviumok költségvetése 250 ezer lej: ennél nagyobb összeget még nem birtokolt a fesztivál az elmúlt négy évben. Itt fontos az a pályázati alap, amit az Interetnikai Kapcsolatok Hivatala, Románia kormánya hirdet meg kisebbségi művészeti és kulturális projektekre. Ha nyertes az ide beadott pályázatunk, az a fesztivál költségvetésének több mint felét biztosítja. A fennmaradó 50%-ot hozzápályázzuk. Nélkülözhetetlen volt a Hargita Megyei Tanács hozzájárulása, illetve Románia Művelődési Minisztériumának a támogatása.

Valamennyire lehet alapozni a fent említett pályázatokra, viszont mégsem tekinthetőek normatív támogatásoknak. Minden alkalommal pályázni kell, mindig újra ki kell találni a rendezvényt, meg kell írni a projektjeinket. Ez pontosan ott vet vissza, ahol egy fesztivál válogatása, tervszerű építése folyik. Ebben a pillanatban már a 2017-es Kollokvium előadásain kellene gondolkodnunk. Ebből a szempontból egyáltalán nincs állandóság, nincs mögöttünk egy fesztiváliroda, állandó stáb, ami egy féléves ciklusra csak néhány alapemberből kéne álljon ugyan, de arra az időszakra, amikor a fesztiválnak fel kell futni, akkor kibővíthessen emberekkel. Ennek hiányában esetünkben mindig ugyanazt az egy irodalmi titkárt, pályázati felelőst és gazdasági vezetőt találjuk.

A fesztivál milyen változásokat eredményez a színház életében (pl. statisztikák emelkedése, jövőbeli koprodukciónak, esztétikai nevelés stb. tekintetében)?

Gálovits Zoltán: Természetesen jelentősen jobbitja a statisztikákat. Május végén a TESZT alatt zsúfolásig vannak a termek, ez pedig tizenkilenc előadás esetében olyan, mintha minden évben egy hónappal többet játszanánk. Létrejönnek találkozások, szakmai kapcsolatok, a nézőt bevezetjük egy-egy alkotó munkájának, esztétikájának világába, ami fontos abból a szempontból, hogy lehet, egy-két év múlva vele fogunk dolgozni. Érezhető az is, hogy a TESZT-nek köszönhetően nagyobb a nyitottság, kevésbé tűnik valami nagyon szélsőségesnek. A néző láthat valami mást is, közel hozunk hozzá valamit, ami itt nincs, évről évre gazdagodik a paletta, láthatók különböző esztétikák, színházi törekvések. A legfontosabb változások ezek.

Kovács Kinga: Az Interferenciáknak a legnagyobb sikerűbb a közönsége, és ez nem csak a számok tekintetében igaz és figyelemre méltó (az átlagnézettséghez képes több mint 25%-os növekedés): a fesztiválnak a négy kiadás során sikerült bevonoznia/kinevelnie a saját közönségét, mely összetételében,

energijában, nyitottságában, de ugyanolyan mértékű kritikusságában különbözik a repertoár-előadások közönségétől. Különböző korú és társadalmi háttérű nézőkből, nagyon sok fiatalból, más városokból, vagy éppen a világ különböző tájairól érkező vendégekből, szakmabeliekből, barátokból tevődik össze a fesztiválközönség. A nyitóesttel kezdődően a fesztivál ezé a közönsége.

Czegő Csongor: Egy színház városban – főleg ha az államilag támogatott intézmény társadalmi küldetését, vagyis a saját közhasznúságú küldetését komolyan veszi, és nem kiszolgálja akarja a közönségét, hanem a nézők életébe valami újat, mást akar becsempészni – nagyon fontos szerepe van a fesztiválnak. Sok színház a mai napig fenntartja tájoló programját, hogy eljusson falvakba, azonban egy fesztivál egy adott város közönségének elhozza a különféle – a válogatás által garantált értékű – produkciókat. Ez számomra egy fesztivál legfontosabb hozadéka: hogy a közönség, akivel a színház társadalmi küldetését, közhasznúsági feladatot vállal, minél többet és jobbat lásson. Ne legyen bezárva egy repertoárba, ne legyen összezárva ugyanazokkal a játékosokkal, játékműveléssel, színházi iskolával, látványvilággal, ami óhatatlanul bekövetkezik, ha nincsenek vendégjátékok. Ilyen értelemben egy fesztivál segít a színháznak, hogy magát pozicionálja a meghívott művészeti produkciók révén, ezzel aláhúzza az általa fontosnak tartott értékrendet. Segíti a közönséget és a társulatot saját maga folyamatos újra kitalálásában, építésében.

Egy másik fontos aspektusa a fesztiválnak a kapcsolatépítés. Jelen pillanatban ez az intézményszerűen működő színházak terén egy hatalmas torta, amiről még a cseresznyét sem szedtük le. Nyugaton bejáratott módszer, hogy egy fesztivál egyben producere is egy előadásnak. Az, hogy milyen értékrendeket vállalunk, abban is megnyilvánul, hogy meghívunk egy alkotót, aki a fesztivál számára készít előadást. Temesváron például nagyon szépen tudják építeni a színházukat az észak-balkáni régió kínálatából. Remélem, hogy az idei dance.movement.theater fesztivál után

a Figura pályázati formában meg tud hirdetni egy független táncszínházi projektet, hogy lehetőséget teremtsünk egy alkotócsapatnak.

*Hogyan vesznek részt a színház alkalmazottai a szervezésben, illetve a fesztivál lebonyolításában? Alkalmaztok ezekre az alkalma-
makra külső munkatársakat?*

Gálovits Zoltán: Amikor a fesztivált szervezni kezdtük, igyekeztünk saját erőből megoldani mindent. A legtöbb kolléga, a társulat tagjai, a színészek, a műszaki munkatársak erőn felül teljesítettek, mindenki bent élt a színházban, nagyon sokat dolgozott, nélkülk elképzelhetetlen lett volna a TESZT. Az újdonság ereje is meghatározó volt ebben, hiszen akkor indult a fesztivál, ugyanakkor az első években többnyire a legközelebb működő színházak voltak jelen, akikkel állandó szakmai, már-már baráti kapcsolatban álltunk, így személyesen ismertünk mindenkit, akit a fesztiválra vártunk. Ahogy a fesztivál nőtt, a szakmai kapcsolatok is lazultak, változások történtek intézmények életében, új vezetők lettek, akikkel nehezebben találtuk meg a közös hangot, de számos egyéb ok is közrejátszott abban, hogy ma már nem a kezdeti helyzet van. Muszáj külsősíteniünk számos dolgot, mert a színház emberi erőforrása nem fedi le az igényeket, főleg hogy az intézményben folyamatosan egyéb, a fesztivállal is összefüggő projekt fut: bemutatókra készülünk, próbák vannak stb. Ugyanakkor a külsősítés nemcsak szükség, hanem szándék is, mivel a legtöbb esetben olyanokkal dolgozunk, akik korábbi években még diákként Temesváron kezdtek gyakorlatozni, így nem csak az alkotókkal való együttműködésben van kontinuitása a találkozóknak, folyamatosan jönnek létre más szakmai kapcsolatok is.

Kovács Kinga: Mivel az Interferenciák nem különálló entitás, hanem a Kolozsvári Állami Magyar Színház egyik (fő) programja, a szervezési feladatokat és a pénzügyi lebonyolítást a színház alkalmazottai végzik, ami a napi teendőkön túlmutató, több hónapos erőbevetést és figyelmet igényel. A program-

egyeztetés, a költségvetés előteremtése és a szerződések tárgyalása már az előző kiadás végén elkezdődik, a program véglegesítésének különböző állomásain sorra kapcsolódnak be a különböző társulatok, míg a tiz-tizenegy fesztiválnap idején minden részleg összehangolt munkával segíti a lebonyolítást.

A színház programigazgatósága és marketingosztálya fesztiváliróddá válik: ez az iroda van kapcsolatban a technikai igazgatósággal, a jogi és pénzügyi osztállyal, a társulatokkal, vendégekkel, szállodákkal és utazási irodákkal, helyszínekkel, támogatókkal. Mindenki a saját munkakörével valamilyen módon kapcsolatba hozható feladatokat lát el, csak mindezt felfokozott iramban és mennyiségben.

Fesztivál idején az oroszánrész a színpadi munkatársakra hárul. Mivel az Interferenciák naponta több helyszínen egymást követik az előadások, a díszleteket előadás után el kell bontani, és éjszaka máris indul a következő előadás díszletállítás, másnap pedig az előadásra való felkészülés, majd újabb bontás, állítás.

A fesztivál végével sem ér véget a munka: ez a pénzügyi elszámolás ideje, ami az Interferenciák esetében körülbelül a pénzügyi év végének közeledtét is jelenti, ami külön kihívás a gazdasági igazgatóságra és a pályázati feladatokra nézve.

Természetesen sok specifikus feladat merül fel a szervezés előkészítő fázisaiban és fesztivál közben is, melyekre külső munkatársakat szerződött a színház. Ilyen az arculat megtervezése és a fesztiválhírlap programozása, az előadás- és a katalógusszövegek lefordítása magyar, román és angol nyelvre, a feliratok szerkesztése és kezelése, a tolmácsolási munkák, a fotó- és videodokumentáció, külső helyszínek bevonásakor pedig a technikai asszisztencia.

Czegő Csongor: Kicsi a stáb, és az a három alapember is csak rész munkaidőben foglalkozik a fesztivállal. Így most ez a tavasz a dance.movement.theater fesztiválról szól, csak ezzel foglalkozunk.